

05.03 Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι

Συμμαχία των βαλκανικών χωρών κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας

Παρόλο που οι Μεγάλες Δυνάμεις ήταν αντίθετες στην αλλαγή συνόρων, η Σερβία, η Βουλγαρία, το Μαυροβούνιο και η Ελλάδα συμάχησαν εναντίον των Τούρκων και τους κήρυξαν τον πόλεμο, διεκδικώντας τα εδάφη που κατείχε η Οθωμανική Αυτοκρατορία στη Βαλκανική Χερσόνησο.

Ο Α' Βαλκανικός Πόλεμος ανάμεσα στους τέσσερις σύμμαχους βαλκανικούς λαούς και τους Τούρκους ξέσπασε τον Οκτώβριο του 1912. Η Ελλάδα είχε φροντίσει έγκαιρα να οργανώσει και να εξοπλίσει τα στρατεύματά της, εκπαιδεύοντας τους στρατιώτες και παραγγέλλοντας νέα πυροβόλα, τουφέκια καθώς και πυρομαχικά.

Επιτυχίες του ελληνικού στρατού

Ο ελληνικός στρατός, που ενισχύθηκε με αρκετούς εθελοντές Έλληνες και Φιλέλληνες, με **αρχιστράτηγο τον διάδοχο του θρόνου Κωνσταντίνο**, κινήθηκε προς δύο κατευθύνσεις: προς την Ήπειρο και τη Μακεδονία. Με συντονισμένες και αιφνιδιαστικές κινήσεις τα ελληνικά στρατεύματα απελευθέρωσαν την **Ελασσόνα** και τη **Δεσκάτη**, ενώ μετά τη μάχη στο **Σαραντάπορο** μπήκαν στην **Κοζάνη** σε λιγότερο από μία εβδομάδα από την κήρυξη του πολέμου.

Κίνηση προς τη Θεσσαλονίκη

Για να μην καταλάβουν οι Βούλγαροι τη Θεσσαλονίκη, ο ελληνικός στρατός, **με εντολή του πρωθυπουργού Βενιζέλου**, στράφηκε αμέσως προς την πρωτεύουσα της Μακεδονίας. Η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης κρίθηκε σε αποφασιστική **μάχη στα Γιαννιτσά** (19-20 Οκτωβρίου 1912), η οποία έληξε με νίκη των Ελλήνων. Αργά το βράδυ της 26^{ης} Οκτωβρίου 1912 ο Οθωμανός διοικητής της πόλης Χασάν Ταχσίν Πασάς υπέγραψε το **Πρωτόκολλο παράδοσης της Θεσσαλονίκης στους Έλληνες**. Δύο μέρες αργότερα ο διάδοχος Κωνσταντίνος και τμήματα του ελληνικού στρατού μπήκαν στην πόλη και έγιναν δεκτοί με ενθουσιασμό.

Αλλά και στην περιοχή της Ηπείρου οι Έλληνες στρατιώτες απελευθέρωσαν σημαντικές πόλεις, όπως τα **Ιωάννινα** και προχώρησαν προς τη **Βόρεια Ήπειρο**. Ταυτόχρονα ο στόλος, με αρχηγό τον ναύαρχο **Κουντουριώτη** και το θρυλικό θωρηκτό "Αβέρωφ" κατάφερε να εμποδίσει τη μεταφορά τουρκικών στρατευμάτων από τη Μικρά Ασία και **απελευθέρωσε** πολλά **νησιά του Ανατολικού Αιγαίου**.

Ποιο ήταν το τέλος του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου ;

Τον Μάιο του 1913 ο Α' Βαλκανικός Πόλεμος τερματίστηκε με συνθήκη που υπογράφηκε στο Λονδίνο, ύστερα από μεσολάβηση των Μεγάλων Δυνάμεων. Η Τουρκία είχε νικηθεί και αποχώρησε οριστικά από τα Βαλκάνια. Παραιτήθηκε επίσης από τα δικαιώματά της στην Κρήτη.

Γιατί χρειάστηκε ο Β΄ Βαλκανικός Πόλεμος ;

Όμως η ρύθμιση των συνόρων ανάμεσα στα βαλκανικά κράτη προκάλεσε τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο, τον Ιούνιο του 1913. **Η Βουλγαρία δεν έμεινε ικανοποιημένη από τα εδάφη που κέρδισε, γι' αυτό ήρθε σε σύγκρουση με τους πρώην συμμάχους της**, την Ελλάδα και τη Σερβία. **Ο ελληνικός στρατός κέρδισε σημαντικές νίκες και κατέλαβε την υπόλοιπη Κεντρική καθώς και την Ανατολική Μακεδονία.** Ο Β' Βαλκανικός Πόλεμος έληξε το καλοκαίρι του ίδιου χρόνου με **ήττα της Βουλγαρίας.**

Τα ελληνοβουλγαρικά σύνορα καθορίστηκαν με τη **Συνθήκη του Βουκουρεστίου.** Ολόκληρη **η Ανατολική Μακεδονία δόθηκε στην Ελλάδα** ενώ **οι Βούλγαροι κράτησαν τη Δυτική Θράκη. Η Βόρεια Ήπειρος**, με την επιμονή των Μεγάλων Δυνάμεων, **παραχωρήθηκε στην Αλβανία**, που τότε δημιουργήθηκε ως κράτος.

Ποιο ήταν το αποτέλεσμα των Βαλκανικών Πολέμων ;

Μετά τους νικηφόρους Βαλκανικούς Πολέμους **το ελληνικό κράτος διπλασίασε σχεδόν την έκτασή του**, περικλείοντας στα σύνορά του πολλές από τις αλύτρωτες περιοχές (Ήπειρο, Μακεδονία, Κρήτη και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου). Αλλά και ο πληθυσμός της χώρας αυξήθηκε θεαματικά. **Οι συντονισμένες προσπάθειες και η συνεργασία του πρωθυπουργού Βενιζέλου με τον αρχιστράτηγο Κωνσταντίνο είχαν καρποφόρησει.**

Οι πηγές αφηγούνται...

1. Η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης

«Η σημαία μας πρωτοϋψώθηκε στο Λευκό Πύργο εκείνη την ημέρα το πρωί, την ώρα ακριβώς που έρχονταν απ' τον παραλιακό δρόμο η παρέλασις της νίκης. Τα κανόνια στημένα εκεί κοντά, χαιρετούσαν με πυροβολισμούς, τα καράβια στο λιμάνι σφύριζαν όλα μαζί και έφιπποι προπορεύουνταν του στρατού ο βασιλεύς Γεώργιος, ο Διάδοχος και το Επιτελείο. Ο κόσμος που είχε ξεχυθή στους δρόμους ζητωκραύγαζε έξαλλος και πολλά μάτια δάκρυσαν από συγκίνηση».

Αλέξανδρου Δ. Ζάννα, «Ο Μακεδονικός Αγών. Αναμνήσεις», Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου (επιμ.), *Ο Μακεδονικός Αγώνας. Απομνημονεύματα*, Θεσσαλονίκη 1984, σ. 163.

2. Η απελευθέρωση των Ιωαννίνων

«Η άλωση των Ιωαννίνων προεκάλεσεν έκρηξιν ενθουσιασμού εις ολόκληρον την Ελλάδα. Η επί τόσους μήνας παραταθείσα σκληρά εκείνη εκστρατεία και η φήμη περί του απορθήτου του Μπιζανίου, εκράτουν εν αγωνία και ανησυχία την ψυχήν του Λαού. Η πόλις των Ιωαννίνων εξ άλλου ήτο εξαιρετικώς συνδεδεμένη με ωραίους θρύλους και παραδόσεις προς την μακράν ιστορίαν της Φυλής. Ήτο φυσικόν συνεπώς η είδησις της αλώσεως να δημιουργήση καθ' άπασαν την χώραν την φρενίτιδα χαράς και ενθουσιασμού, ήτις παρετηρήθη τας ημέρας εκείνας».

Θεόδωρος Πάγκαλος, *Τα απομνημονεύματα μου 1897-1947. Η ταραχώδης περίοδος της τελευταίας πενηκονταετίας*, τόμ. 1 (1897-1913), Αθήνα 1950, σ. 275.

Ματιά στο παρελθόν

Τα δικαιώματα των γυναικών

Το κίνημα για τα δικαιώματα των γυναικών έχει τις ρίζες του στον 19^ο αιώνα. Οι σουφραζέτες, όπως ονομάστηκαν οι γυναίκες που διεκδικούσαν δυναμικά το δικαίωμα να ψηφίζουν, δραστηριοποιήθηκαν σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, ιδιαίτερα όμως στη Βρετανία. Η δράση τους κορυφώθηκε το 1912 αλλά συνεχίστηκε και τα επόμενα χρόνια. Μετά την απόφαση των σουφραζετών κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο να αναστείλουν προσωρινά τον αγώνα τους για χάρη της εθνικής ενότητας, η βρετανική Κυβέρνηση το 1918 παραχώρησε τελικά το δικαίωμα ψήφου σε όλες τις γυναίκες που είχαν συμπληρώσει το 30^ο έτος της ηλικίας τους. Ήταν η ευτυχής κατάληξη ενός συνεπούς και δίκαιου αγώνα. Στην Ελλάδα το ζήτημα της ψήφου όλων των γυναικών λύθηκε με το Σύνταγμα του 1952.

Ερωτήματα

- Ποια υπήρξαν τα αποτελέσματα των Βαλκανικών Πολέμων για την Ελλάδα;
- Με βάση τα κείμενα των πηγών, με ποια συναισθήματα δέχτηκαν οι Έλληνες τις επιτυχίες των Βαλκανικών Πολέμων;

Γλωσσάρι

Συνθήκη του Βουκουρεστίου: Υπογράφηκε τον Αύγουστο του 1913, για να καθορίσει τα νέα σύνορα των Βαλκανικών κρατών.